

Tomáš Akvinský: *De ente et essentia* 5, §§ 80–91

80. Tomu, kdo nahlédl tyto věci, je patrné, jak je esence v různých věcech. V substancích je totiž trojí způsob, jak mají esenci. Je něco - totiž Bůh -, čeho esence je jeho samotné bytí. A proto se vyskytli někteří filosofové, kteří říkali, že Bůh nemá cost čili esenci, protože jeho esence není nic jiného než jeho bytí. A z toho plyne, že Bůh není v rodu, protože vše, co je v rodu, musí mít cost mimo své bytí, protože se cost čili přirozenost rodu nebo druhu u těch věcí, které náleží do onoho rodu či druhu, pojmově neliší. Ale bytí je u různých věcí [téhož rodu či druhu] různé.

81. Říkáme-li, že Bůh je pouhé bytí, nesmíme upadnout do bludu těch, kdo tvrdili, že Bůh je ono obecné bytí, jímž každá věc formálně jest. To bytí, jímž je Bůh, je totiž takové, že k němu nelze nic přidat. Je tudíž svou vlastní čistotou odlišné od veškerého [jiného] bytí ... Pokud však jde o společné bytí, to ve svém pojmu nezahrnuje žádný přídavek, stejně jako ve svém pojmu nezahrnuje nějaké vyloučení přídavku. Kdyby tomu totiž tak bylo, pak bychom o ničem, v čem by bylo k bytí ještě něco přidáno, nemohli chápat, že jest.

82. Podobně také, třebaže je pouze bytím, nemusí mu proto chybět ostatní dokonalosti a vznešenosti. Právě naopak: má všechny dokonalosti, které jsou ve všech rodech, pročež se nazývá naprosto dokonalým, jak praví Filosof a Komentátor v páté knize *Metafyziky*. Má je však způsobem vznešenějším než je [mají] všechny [ostatní] věci, protože v něm jsou jedno, kdežto v jiných věcech jsou rozličné. A tak tomu je, protože všechny ty dokonalosti mu náleží způsobem odpovídajícím jeho jednoduchému bytí. Jako kdyby někdo např. mohl díky jedné kvalitě vykonávat činnosti všech kvalit, měl by v oné jedné kvalitě všechny kvality, tak má Bůh v samotném svém bytí všechny dokonalosti.

83. Druhým způsobem je esence v stvořených rozumových substancích, v nichž je něco jiného bytí než jejich esence, třebaže je esence bez látky. Proto jejich bytí není absolutní, nýbrž přijaté a tudíž omezené a konečné podle míry schopnosti přijímající přirozenosti. Jejich přirozenost čili cost je však absolutní, nepřijatá v nějaké látce ... A tudíž se u takovýchto substancí nevyskytuje mnohost individuí v jednom druhu, jak bylo řečeno. Výjimkou je - v důsledku těla, s nímž je spojena - lidská duše...

91. Třetím způsobem je esence v substancích složených z látky a formy, v nichž i bytí je přijaté a konečné, protože mají bytí od jiného, i jejich přirozenost čili cost je přijatá v poznamenané látce ... A v nich je již díky rozdělení poznamenané látky možné zmnožování individuí v jednom druhu.

80. His igitur visis patet quomodo essentia in diversis invenitur. Invenitur enim triplex modus habendi essentiam in substantiis. Aliquid enim est, sicut Deus, cuius essentia est ipsum esse; et ideo inveniuntur aliqui philosophi dicentes quod Deus non habet quiditatem vel essentiam, quia essentia sua non est aliud quam esse eius. Et ex hoc sequitur quod ipse non sit in genere, quia omne quod est in genere oportet quod habeat quiditatem praeter esse suum, cum quiditas vel natura generis aut speciei non distinguatur secundum rationem naturae in illis, quorum est genus vel species, sed esse est diversum in diversis.

81. Nec oportet, si dicimus quod Deus est esse tantum, ut in illorum errorem incidamus, qui Deum dixerunt esse illud esse universale, quo quaelibet res formaliter est. Hoc enim esse, quod Deus est, huius condicionis est, ut nulla sibi additio fieri possit; unde per ipsam suam puritatem est esse distinctum ab omni esse ... Esse autem commune sicut in intellectu suo non includit

aliquam additionem, ita non includit in intellectu suo praecisionem additionis; quia si hoc esset, nihil posset intelligi esse, in quo super esse aliquid adderetur.

82. Similiter etiam, quamvis sit esse tantum, non oportet quod deficient ei reliquae perfectiones et nobilitates, immo habet omnes perfectiones, quae sunt in omnibus generibus. Propter quod perfectum simpliciter dicitur, ut philosophus et Commentator in V metaphysicae dicunt. Sed habet eas modo excellentiori omnibus rebus, quia in eo unum sunt, sed in aliis diversitatem habent. Et hoc est, quia omnes illae perfectiones conveniunt sibi secundum esse suum simplex; sicut si aliquis per unam qualitatem posset efficere operationes omnium qualitatum, in illa una qualitate omnes qualitates haberet, ita Deus in ipso esse suo omnes perfectiones habet.

83. Secundo modo invenitur essentia in substantiis creatis intellectualibus, in quibus est aliud esse quam essentia earum, quamvis essentia sit sine materia. Unde esse earum non est absolutum, sed receptum et ideo limitatum et finitum ad capacitatem naturae recipientis, sed natura vel quiditas earum est absoluta, non recepta in aliqua materia ... Et ideo in talibus substantiis non invenitur multitudo individuorum in una specie, ut dictum est, nisi in anima humana propter corpus, cui unitur...

91. Tertio modo invenitur essentia in substantiis compositis ex materia et forma, in quibus et esse est receptum et finitum, propter hoc quod ab alio esse habent, et iterum natura vel quiditas earum est recepta in materia signata ... et in eis iam propter divisionem materiae signatae possibilis est multiplicatio individuorum in una specie.

(Český překlad: S. Sousedík, *Jsoucno a bytí*, Praha 1992, str. 93–97, upraveno.)

Otázky k textu:

Charakterizujte tři základní způsoby, jimiž jsou podle Tomáše esence v substancích? S jakým názorem Tomáš polemizuje v § 81? Jaký je rozdíl mezi „obecným bytím“ (esse commune) a „o sobě existujícím“, resp. „pouhým bytím“ (ipsum esse subsistens, resp. esse tantum)? Jakým způsobem náleží dokonalosti Bohu, který je „pouhým bytím“?